

WARTO OBEJRZEĆ W GMINIE STARE JUCHY

13 czerwca 2007

Ciekawy tekst otrzymaliśmy od jednej z >letnich< mieszkanek Starych Juch, Pani Małgorzaty Krupy. Zapraszamy do przesyłania swoich tekstów na adres gminy.

Około 15 tyś. lat przed naszą erą z dzisiejszego obszaru gminnego ustępuje lodowiec. Pierwsze ślady człowieka na tych terenach datować można na środkową epokę kamienia. Na początku naszej ery następuje rozwój bałtyckiego plemienia Jaćwingów na tych ziemiach.

Gmina Stare Juchy położona jest na terenie Pojezierza Ełckiego, wśród lasów, jezior, pagórków i dolin komponujących się w przepiękne krajobrazy. Jest gminą rolniczo-turystyczną. Siedziba władz gminy wieś Stare Juchy, dzięki mazurskiej zabudowie z centralnie zlokalizowanym rynkiem ma charakter prawdziwie miejski. Jest to jedna z najstarszych miejscowości na Mazurach, dokumentująca swe istnienie od roku 1461.

Tereny gminy są wymarzonym miejscem do uprawiania aktywnej turystyki przez okrągły rok. Znajdują tu dla siebie miejsce miłośnicy sportów wodnych, pieszych i rowerowych wędrówek oraz sportów zimowych.

Stare Juchy należą do najstarszych miejscowości we wschodniej części Mazur. Za historyczną datę powstania osady przyjęło się datę dokumentu odnowy nadania dóbr położonych nad jeziorem Jędrzelewskim z 1461 roku, choć niewykluczone, iż osada powstała znacznie wcześniej, najprawdopodobniej około 1450 roku. W 1487 roku powstaje w Starych Juchach parafia. Wsi nie ominęły też inne klęski tamtych czasów. W latach 1709 - 1711 po przejściu dżumy przy życiu pozostały jedynie resztki ludności. 8 grudnia 1868 roku przez Stare Juchy przeprowadzono linię kolejową z Kętrzyna do Ełku, co znacznie przyczyniło się do rozwoju miejscowości. Spore zniszczenia miejscowości przyniosła pierwsza wojna światowa; w jej początkowej fazie w pobliżu Starych Juch wielokrotnie przetaczał się front. Natomiast druga wojna światowa nie przyniosła Starym Juchom prawie żadnych zniszczeń..

Jeden z zabytków położony jest w centrum Starych Juchach jest to murowany kościół pochodzący z 1586 roku. W środku znajduje się renesansowy ołtarz z 1951 roku, ambona z malowidłami renesansowymi z 1574, późnogotycka grupa "Ukrzyżowania" z drugiej połowy XVI wieku, późnobarokowy prospekt organowy z 1730 roku, a na wieży dzwon barkowy z 1647.

Po przeciwnej stronie kościoła znajduje się kolejny obiekt zabytkowy - budynek dawnej szkoły

ludowej z XVIII wieku - obecnie dom mieszkalny.

W dole nad kanałem "Młyńska Struga" znajdują się resztki parku z XIX wieku, założonego przez ówczesnego rektora Kielna. Zgromadzone zostały w nim wszystkie okazy drzew występujące w okolicy, z czego do chwili obecnej przetrwało jedynie kilka.

W dawnym majątku rolnym znajduje się stara gorzelnia z XIX wieku, natomiast w pobliżu cmentarza przy drodze do Wydmin znajduje się chata mazurska z pierwszej połowy XIX wieku (prawdopodobnie 1809 roku). Obecny jej budynek to rekonstrukcja, pierwowzór znajdował się w pobliskiej miejscowości Kałtki

Około 500 metrów na wschód od kościoła, po lewej stronie torów kolejowych prowadzących do Ełku znajduje się wielki głaz narzutowy. Legenda mówi, iż był on niegdyś ołtarzem ofiarnym, na którym jaćwingowie składali ofiary swoim bożkom: Perkunasowi, Petrimpusowi i Pokiusowi. Od krwi ściekającej z ołtarza - podobnie jak w starej polszczyźnie zwanej z jaćwieska "jucha" - wzięła nazwę osada: początkowo zwana juchą. Głaz ten zaliczany jest do największych na terenie Mazur. Uznany został w okresie przedwojennym za pomnik przyrody.

Po lewej stronie drogi do Kałtek, około kilometra od centrum Juch znajduje się okazały pagórek zwany "Górą Zamkową" - według legendy dawne grodzisko - strażnica jaćwieska, a być może również krzyżacka. Podobne obiekty historyczne znajdują się na terenie gminy również w trzech innych miejscach.: na północ od wsi Garłówka, w Rogalach oraz za wsią Ostrów.

Na terenie gminy ujęto 10 cmentarzy o wartościach historycznych lub zabytkowych. W chwili obecnej czynne są dwa w Starych Juchach i Grabniku.

We wsi Zelki (dojazd przez Krzywe, ale gm. Wydminy) znajduje się kościół stanowiący przykład wiejskiej budowli powstałej w latach 1565 - 1566, w środku znajdują się organy pochodzące z XIX wieku.

Od niedawna we wsi stoi parowóz typu 0149 - 29, na mocy porozumienia zawartego między pomiędzy lokomotywnią Białystok i Urzędem Gminy w Starych Juchach zdecydowały o ustawieniu go jako pomnik na stacji kolejowej w Starych Juchach.

Małgorzata Krupa